

el Llibre

Suplement del número 85, primavera 2015

5 de maig de 1945

70

anys

de

l'alliberament

de

Mauthausen

[Preguntes i respostes]

Què és un règim totalitari?

El nazisme, el feixisme, el franquisme... són règims totalitaris. Pretenen, uns, la desaparició física del rival, de l'oponent polític; i altres, l'anul·lació de l'individu com a expressió i voluntat democràtica. No els frena res alhora d'aconseguir el seu objectiu.

El nazisme, a quina de les dos corrents pertany?

Evidentment a la primera. Pretenien l'eliminació física de tots els rivals polítics. Però no solament això. També els religiosos (per ex. els jueus) o aquells que no eren "normals" (per ex. els homosexuals).

Quins mètodes van utilitzar els nazis per acabar amb els rivals?

Els camps d'extermini, també dits camps de concentració, van ser "l'arma" que van emprar per eliminar a qui no pensava com ells: els jueus, els malalts, els homosexuals, els gitanos, els rivals polítics...

Hi havia molts camps de concentració. Auschwitz, Mauthausen, Dachau, Treblinka, Ravensbruck... foren els més importants. Estaven a Alemanya, Polònia, Àustria, Ucraïna, Letònia, Bielorrússia, Eslovàquia...

Hitler i Franco en Hendaya el 23 d'octubre de 1940

Com és que van anar espanyols, si el règim de Franco era amic de Hitler?

Hem dit que la premissa primera dels règims totalitaris és la desaparició física de l'oponent. Franco havia provocat la Guerra Civil i, en guanyar-la, molts republicans se'n van anar a l'exili. Estaven en camps de concentració francesos molt malament (el Barcarès, Argelers, Saint Ciprià, Bram, Setfont, Ribesaltes...). Quan Hitler provoca la Segona Guerra Mundial, molts republicans es van enrolar en l'exèrcit francès, bé directament o en tasques de suport. Al caure la major part de França en mans alemanyes, van fer presoners molts republicans.

Els nazis es creien superiors a la resta de races. Buscaven la supremacia de la raça ària.

Camp de concentració de Mauthausen. Vista lateral. Actual

El Pertús, pas fronterer. Milers de republicans marxen cap l'exili en febrer de 1939.

Quants republicans es van exiliar i per què?

Per la frontera amb França es calcula que es van exiliar mig milió de republicans. La raó és òbvia, per por a les conseqüències. Franco havia demostrat ja una rancúnia cap els republicans que passava per un consell de guerra i, probablement, una condemna a mort. Com a exemple, al conquerir Astúries, en pocs mesos havien detingut 6.000 persones, havien jutjat en consell de guerra 4.000 persones i havien segut afusellats més de 2.000 republicans.

Al ser fets presoners, els republicans espanyols, foren enviats directament a un camp de concentració?

No. Foren enviat a camps de presoners alemanys. Hitler volia saber què feia amb ells. El govern alemany va preguntar fins a quatre vegades a Madrid, què feia amb els republicans espanyols, sense obtenir cap resposta.

Camí del camp de concentració. Abans, els republicans, foren internats en camps de presoners.

Franco: "Fora de les fronteres no hi ha cap espanyol".

Aleshores, el govern franquista, no va contestar?

Sí que va contestar. En octubre de 1940, el ministre d'Afers Exteriors d'Espanya, Ramón Serrano Suñer, qui a més a més era cunyat de Franco, fa una visita oficial a Alemanya, on està prop d'un mes. Aleshores és quan el franquisme diu que fora de les fronteres no hi ha cap espanyol. Nega la identitat als republicans. Els nazis tenen les mans lliures per fer el què vullguen.

A veure. Què les coses no em quadren. Els republicans van creuar la frontera amb França els primers dies de febrer del 39 i van ser internats en els camps de refugiats. La guerra mundial comença l'1 de setembre de 1939 i la invasió de França pels alemanys es produeixen en maig de 1940. I, a més a més, no ocupen tot el país. Els refugiats republicans estaven al sud, prop de la frontera amb Espanya, i eixa zona no la van ocupar els alemanys...

el Barcarès

Anem per parts. En febrer de 1939 arriben a França mig milió de refugiats. En setembre, seguien estant els camps plens. Solament els havien abandonat una xicoteta part de republicans. Al començar la guerra mundial, el govern francès els ofereix quatre possibilitats d'abandonar els camps on estaven molt malament.

1a opció: que algun natiu els reclame i els done faena. (Van ser molts pocs els afortunats).

2na opció: apuntar-se a la Legió Estrangera. Ho van fer pocs exiliats, bàsicament aquells que havien tingut responsabilitats militars en la guerra espanyola. Els van destinar majoritàriament a Algèria. Tenien un contracte de cinc anys renovable i cobraven cinc franc diaris.

3a opció: integrar-se en els regiments de marxa. Es van allistar uns 10.000 republicans i tenia un caràcter molt cosmopolita. La duració era determinada segons el què durara el conflicte. Cobraven, com la tropa francesa, mig franc diari. Les diferències eren d'altre tipus: vestimenta, cigarrets i tipus de faena.

4ta opció: apuntar-se a les companyies de treball. Fou l'opció majoritària triada pels republicans. Ens van inscriure uns 52.000 refugiats. Tenien un sou de 0,75 francs diaris, la mateixa alimentació que l'exèrcit francès i podien mantenir correspondència amb els familiars. Foren destinats al front de batalla a reforçar l'anomenada línia Maginot que havia d'impedir entrar als alemanys.

Argelers

Ocupat França pels alemanys, en juny de 1940, hi havia mig milió de presoners (d'ells, uns 12.000 republicans) internats als 'stalags' (camps de presoners en territori alemany).

Exiliats republicans en una companyia de treball francesa fan obres en la localitat alsaciana de Mulhouse.

Un batalló de marxa integrat en la seua totalitat per voluntaris republicans. Era una forma d'eixir dels camps de refugiats francesos.

Què va passar amb els 12.000 espanyols apresats pels alemanys?

Els que estaven enrolats en els dos primers cossos (la Legió Estrangera o els regiments de marxa), per la seua condició de militars, van rebre un tracte similar al dels soldats francesos. Però les companyies de treball no les van considerar els alemanys que foren de tipus militar.

Van hi haver deportats espanyols als camps d'extermini?

Sí, van hi haver uns 8.000 republicans espanyols que van ser deportats al camp d'extermini de Mauthausen, en Àustria. D'ells, uns 5.200 van morir. Les dones exiliades i republicanes les van deportar al camp de concentració de Ravensbruck (Alemanya).

Vista aèria de Mauthausen

Quan comencen a deportar als republicans al camp de concentració de Mauthausen?

Els nazis havien començat a enviar els republicans en agost de 1940, dos mesos abans que les autoritats espanyoles donaren "carta blanca" als alemanys, els quals parlaven de "2.000 rojos". Sembla que s'havien cansat d'esperar una resposta i van decidir actuar per ells mateix.

El pati de les cotxeres en l'actualitat

Formats per a assassinar

Sabien els escalons inferiors del règim franquista on estaven els republicans?

Sí, ho sabien. Així consta, per exemple, a l'Arxiu Municipal d'Ontinyent. Al fer els llistats de les quintes dels anys de la guerra, posa que estan en un camp de concentració alemany.

X41	Galland González Roberto	Infanteria.
X42	García Benítez José	Infanteria.
X43	García Raig Vicente	Infanteria, está en un campo de concentración de Alemania.
X44	Raig Borró Antonio	Infanteria.

AMO. Correspondència 1941/3

Els 186 escalons de l'escala de Mauthausen

A Mauthausen, hi ha una pedrera...

La pedrera de Mauthausen, que treien la pedra que es necessitava per a tota Àustria. Va ser motiu de la mort de la major part dels republicans espanyols. Tenien que pujar les pedres que treien els picapedrers per una escala tallada en la roca de 186 escalons, pèssimament alimentats i maltractats amb pallisses diàries. La mort es produïa per esgotament.

El mur del paracaigudista. Actual

1941

L'escala vista des de dalt. Actual

Tots els camps de concentració tenien la mateixa categoria?

No. Hi havia tres graus, de l'u, del dos i del tres. El grau tres era el pitjor de tots, volia dir que l'objectiu final era la mort de tots els deportats al camp. Mauthausen i Gusen van ser els dos únics camps d'extermini que tingueren el grau tres, que estava reservat per als enemics polítics incorregibles del règim nazi.

Camp d'extermini de Mauthausen

On està Mauthausen?

A Àustria, prop del riu Danubi, a quatre quilòmetres del poble de Mauthausen, a uns 20 quilòmetres de Linz, en la regió de l'Alta Àustria. Precisament, Hitler, va nèixer a Braunau am Inn (Àustria), que està a uns 140 quilòmetres de Mauthausen, i de menut va viure en un poble de l'extraradi de Linz.

Què era un 'kommando'?

Un 'kommando' era un camp de concentració més xicotet que depenia d'un principal, en aquest cas de Mauthausen.

Mauthausen i els 'kommandos'

Tenia molts 'kommandos' Mauthausen?

Una seixantena, repartits per tota Àustria. De fet, Gusen, en van hi haver fins a tres: Gusen I, Gusen II i, cap al final de la guerra, Gusen III. Altres 'kommandos' destacats foren Ebensee, Hartheim, Linz...

Camp d'extermini d'Auschwitz

Aleshores, eren iguals els camps d'extermini de Mauthausen i Auschwitz?

La seua filosofia no era exactament igual. En Auschwitz era l'aniquilació ràpida, els forns crematoris i les cambres de gas. En Mauthausen es moria per esgotament, treballant, mal alimentats i amb maltractaments. En tot dos casos la finalitat última era la mort.

17/03/1933

Quan es fa el camp de concentració de Mauthausen?

El 7 d'agost de 1938, presoners del camp de Dachau foren traslladats per començar el camp, atés la proximitat de la pedrera, la zona despoblada i les bones comunicacions. Posteriorment, en saturar-se el camp de presoners, els nazis van decidir que foren els espanyols els qui en 1941 i 1942 s'enca-rragarien de fer-lo més gran.

Va ser el comboi d'Angulema el primer que va arribar amb presos republicans a Mauthausen?

Popularment es diu així, però no va ser el primer comboi, sinó el quart. De fet, els republicans d'Angulema arriben el 24 d'agost de 1940, quan des del 6 d'agost hi havia deportats republicans, entre ells dos ontinyentins: Vicent Sais i Gonçal Ureña.

Els republicans que van morir, foren tots al camp de Mauthausen?

No. De fet, van ser una minoria els que van morir al camp d'extermini de Mauthausen.

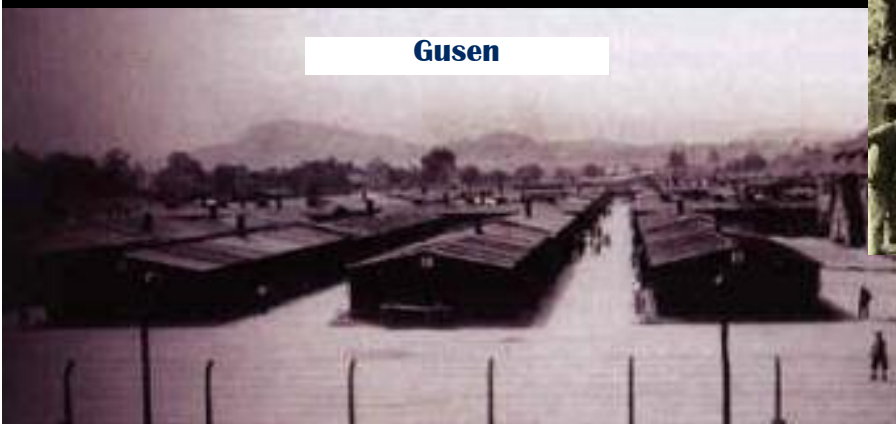
Barracons. Actual

On van morir més republicans?

En el 'kommando' de Gusen, que estava a uns cinc quilòmetres de Mauthausen.

Gusen

Quins sistemes d'identificació hi havia?

Els nazis van establir una sèrie de distintius per conèixer el grup al que pertanyia cada presoner. Un triangle groc per als jueus; un de roig per als presoners polítics; verd, per als criminals comuns; blau, per als apàtrides; púrpura, per als Testimonis de Jehovà; rosa, per als homosexuals; marró, per als gitanos; negre, per a les prostitutes, alcohòlics, malalts mentals, anarquistes i altres entesos com "asocials". En el cas dels republicans, era un triangle blau amb una lletra "S", que volia dir Spanier.

Quants deportats van morir a Mauthausen i als seus 'kommandos'?

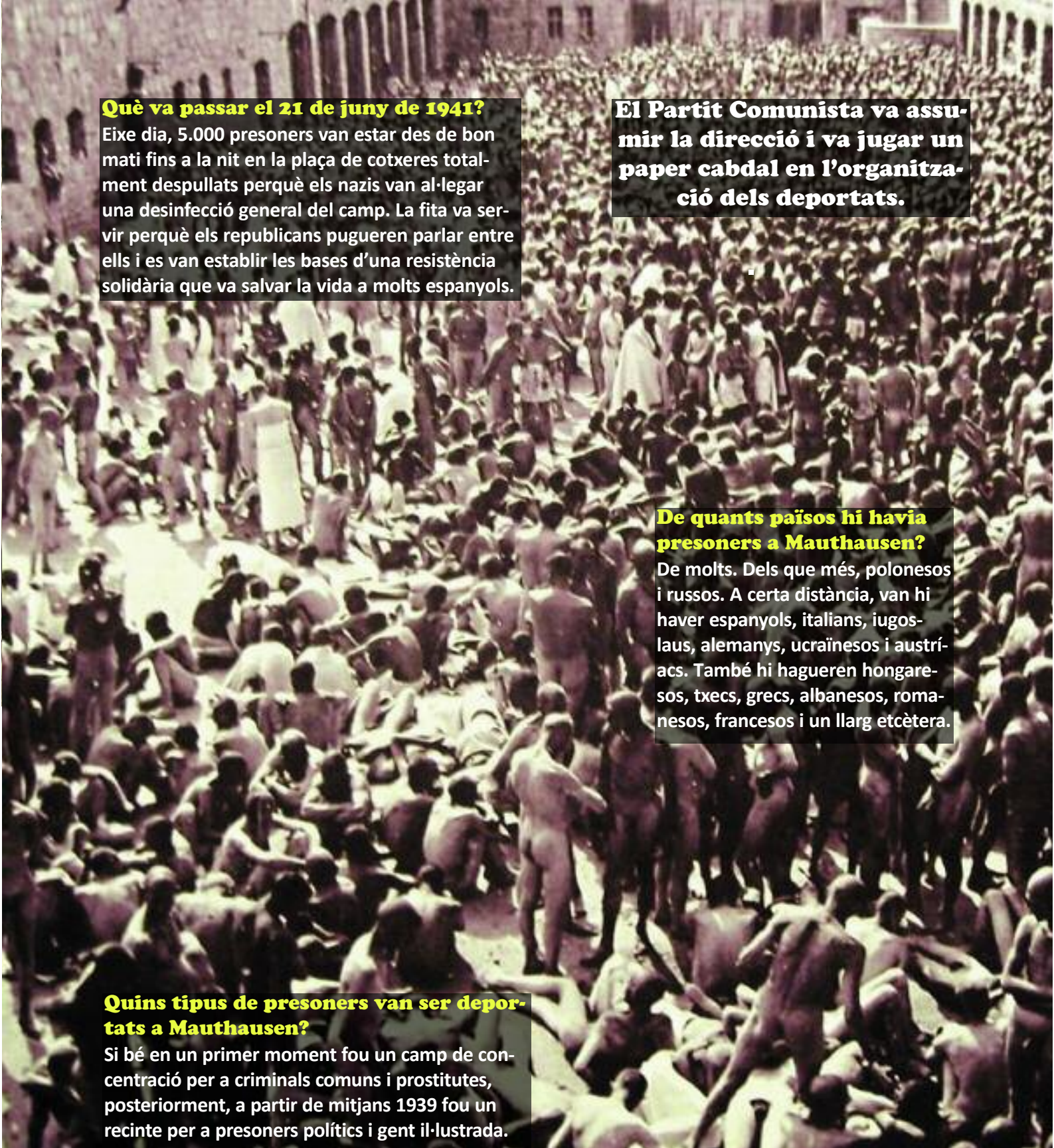
No és pot saber. Les diverses fonts i estudis parlen d'unes xifres que van de 123.000 morts la més baixa a 320.000 morts la més alta.

Tenia forns crematoris i cambres de gas Mauthausen?

Sí, en tenia. Però no era prioritari. Com hem dit, a Mauthausen es deportava a treballar. El primer forn crematori data de maig de 1940 i podia absorbir 80 cadàvers al dia. Posteriorment se'n va fer un altre, en febrer de 1942, que admetia 180 cadàvers.

Què va passar el 21 de juny de 1941?

Eixe dia, 5.000 presoners van estar des de bon matí fins a la nit en la plaça de cotxeres totalment despulats perquè els nazis van al·legar una desinfecció general del camp. La fita va servir perquè els republicans pogueren parlar entre ells i es van establir les bases d'una resistència solidària que va salvar la vida a molts espanyols.

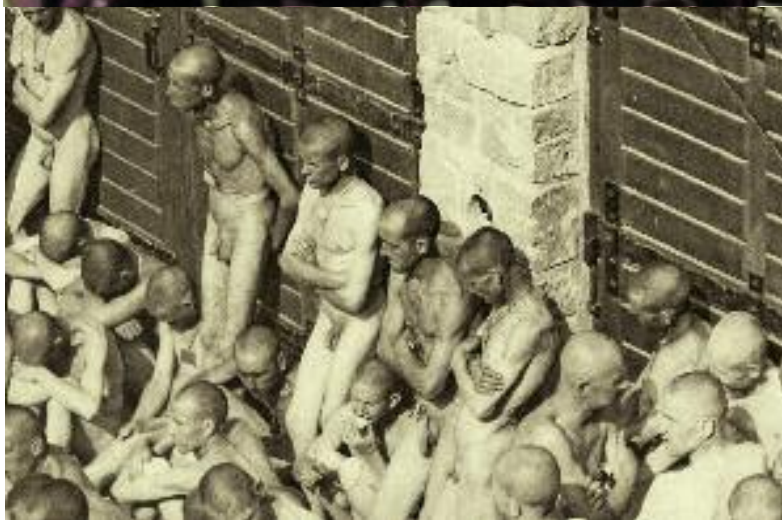
El Partit Comunista va assumir la direcció i va jugar un paper cabdal en l'organització dels deportats.

De quants països hi havia presoners a Mauthausen?

De molts. Dels que més, polonesos i russos. A certa distància, van hi haver espanyols, italians, iugoslaus, alemanys, ucraïnesos i austríacs. També hi hagueren hongaresos, txecs, grecs, albanesos, romanesos, francesos i un llarg etcètera.

Quins tipus de presoners van ser deportats a Mauthausen?

Si bé en un primer moment fou un camp de concentració per a criminals comuns i prostitutes, posteriorment, a partir de mitjans 1939 fou un recinte per a presoners polítics i gent il·lustrada.

L'entrada al camp

Baixant cap a la pedrera

L'escala de la pedrera

La pedrera

Porta d'entrada

Esplanada dels barracons

Les dutxes

Un forn crematori

On dormien els deportats

Esplanada posterior als barracons

Com és que de Mauthausen hi ha moltes fotografies i dels altres camps no?

Pels republicans. Van idear un sistema per traure les fotografies per què el món sapiguera què havia passat. Un fotògraf català, Francesc Boix, que estava al departament de fotografia, treia còpia dels negatius que feien els nazis. Amb el suport dels 'poschachers', van traure les fotos i, en eixir del camp, les va rescatar per mostrar-les al món.

Qui era Francesc Boix?

Un fotògraf barceloní, del barri de Poble-sec, nascut el 1920. Als 16 anys treballa per a la revista *Juliol*, de les Joventuts Socialistes Unificades. En 1937 s'incorpora a la 30a Divisió republicana, segon sembla com a fotògraf. En perdre la guerra, se'n va a l'exili i posteriorment es deportat a Mauthausen. Va aconseguir traure moltes imatges que furtava o feia duplicats. Posteriorment, en el judici de Nuremberg, fou un dels testimonis que van declarar. Va cobrir diverses vegades el *Tour de France*, però havia eixit malalt del camp de concentració i va morir aviat, el 4 de juliol de 1951, a París.

L'empresa Poschacher encara existeix?

En efecte. És una de les empreses de construcció més importants de la zona. Té delegacions als països veïns.

Qui eren els 'poschachers'?

Els presoners més joves del camp de concentració, majoritàriament fills dels internats. Tenien més marge de maniobra, ja que eixien a treballar a l'empresa d'Anton Poschacher. Hi havia una certa relació amb la gent nativa. Van parlar amb una família simpatitzant dels presoners, Anna Pointner i les seues filles, i elles amagaven les fotografies i els negatius que treien de dins del camp en el mur de darrere de sa casa.

Els austríacs, sabien de l'existència del camp de concentració?

Evidentment sí. A banda dels 'poschachers', l'estació del tren estava en el poble, allí arribaven els combois a Mauthausen. Altra cosa és que acabada la guerra es feren els ignorants.

Quins mètodes d'extermini aplicaven els nazis?

De fam, penjats, afusellats, cambres de gas, empentats des de dalt de la pedrera que va rebre, per aquest motiu, el nom del mur del paraigudista; dutxes amb aigua gelada i posteriorment obligar-los a estar diverses hores totalment despullats al pati en l'hivern, experiments mèdics, lletigades que el presoner devia contar en veu alta i en alemany i si s'equivocava, tornaven a començar de nou, les cel·les de càstig, on es deixava als deportats sense menjar ni beure fins la mort.

Per què la major part dels morts espanyols es produeix en 1941 i 1942?

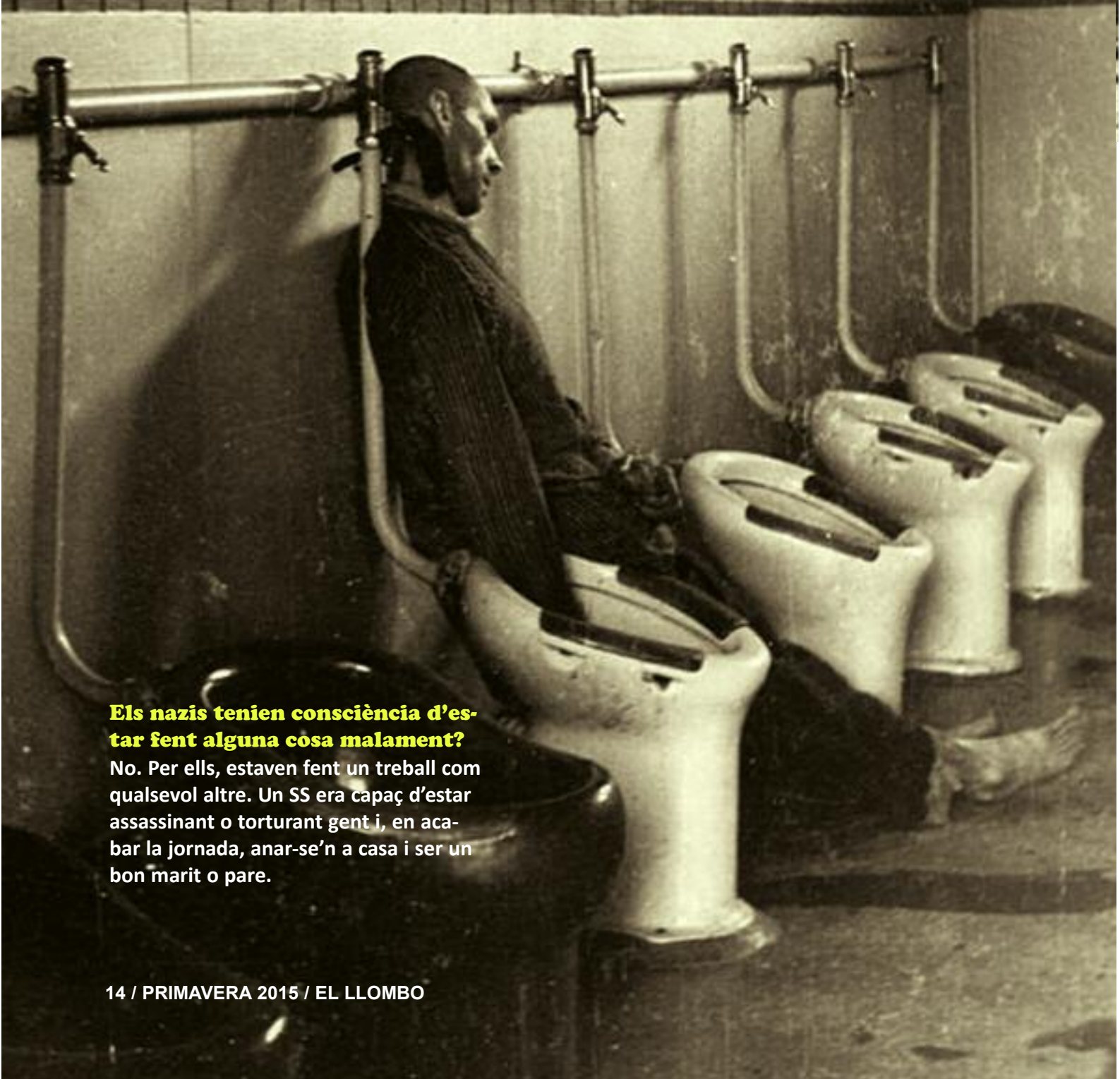
Eixos anys els espanyols eren els pitjors tractats pels alemanys. Amb l'arribada dels russos a finals de 1941, va canviar el tracte i van ser els soviètics els que pitjor s'ho van passar.

En un camp de concentració on moria tanta gent, com se sap el dia que va faltar un deportat?

Els alemanys són molt metòdics. Prenien nota de tot. Al salvar-se bona part dels arxius, es pot saber de molts dels deportats què va ser d'ells. A banda, també els presoners espanyols que estaven en tasques administratives, ho copiaven tot. Era el doble de feina, però ho feien perquè volien deixar constància del què allí passava.

Els nazis tenien consciència d'estar fent alguna cosa malament?

No. Per ells, estaven fent un treball com qualsevol altre. Un SS era capaç d'estar assassinant o torturant gent i, en acabar la jornada, anar-se'n a casa i ser un bon marit o pare.

Gusen

Per què s'ha conservat Mauthausen?

A l'acabar la Segona Guerra Mundial, Mauthausen va quedar sota l'administració soviètica. Posteriorment, ho van cedir amb austríacs però amb la condició que es respectara tot i que fora un recinte per crear consciència per la tolerància i contra la barbàrie nazi.

I Gusen, què va passar amb el sinistre 'kommando'?

En Gusen ho van vendre per construir. Solament hi ha un memorial i és gràcies a un germà d'un deportat italià mort allà que va comprar dos parcel·les i ha alçat el recordatori del que fou allò. L'entrada del 'kommando' de Gusen hui en dia és l'entrada d'un xalet.

A black and white portrait of a man with dark hair, wearing a dark suit, white shirt, and dark tie. He is looking slightly to the left of the camera with a serious expression. The background is a plain, light color.

FAMILIA PENATELL FAMILIA

DON BARTOLOME PENATELL PEREZ

MUNDO CAMERO ROMA

DON JUAN CAMERO

DON JUAN CAMERO

DON JUAN CAMERO

DON JUAN CAMERO

Per raons lògiques, per estar a prop de la frontera amb França, hi havia sobretot catalans, però també molts valencians i aragonesos i, en menor mesura, de les altres zones espanyoles.

102

INTERES DES ANCIENS COMBATTANTS
ET VICTIMES DE GUERRE

Direction du Contentieux, de
l'Etat-Civil, et des Recherches

Fichiers à l'Etat-Civil "Déportés"

REPUBLIQUE FRANCAISE
PARIS, le 6 JAN 1951
85.AV.FOCH.16°

F.R.C. - R.C.D. - RS/HR.

AVIS OFFICIEL DE DECES N° 74115

-1-1-1-1-1-1-1-1-1-1-

Le Directeur du Contentieux, de l'Etat-Civil et des
Recherches certifie, d'après les documents figurant au
dossier n° 74115 du Bureau des Fichiers et de l'Etat-Civil
"Déportés" que:

NOM: FIORRO - GARRIGOS.

Prénoms: Rafael.

né le 05 Novembre 1907 à Omseniente. (Valencia)

est décédé le: 24 Avril 1944 à Mauthausen. (Autriche)

Pour le Directeur du Contentieux,
de l'Etat-Civil et des Recherches,
Le Chef du Bureau des Fichiers et
de l'Etat-Civil "Déportés":

Adresse de la famille:

Madame: Aixut, Rosanna,
Calle Rosellon N° 548.
Barcelone.

Van morir?

16 / PRIMAVERA 2015 / EL LLOMBO

Vicent Sais Micó i Gonçal Ureña Donat, en l'hivern de 1939 al nord de França, quan previsiblement estaven en una companyia de treball francesa, poc abans de caure presoners dels alemanys. Els dos van morir a Mauthausen.

Rafael Donat Vidal era germà de l'alcalde d'Ontinyent. Poc després de casar-se, se'n va voluntari a la guerra. Va ser deportat a Mauthausen i va morir gasejat al castell de Hartheim el 16 d'octubre de 1942.

Als llistats posa que Josep Maria Martí Belda no se sap si va eixir viu o va morir?

En efecte, posa que va ser traslladat al camp de Dachau i ací es perd la pista. A Dachau enviaven els deportats que estaven en les últimes, esgotats i sense possibilitat de sobreviure per acabar amb ells ràpidament. El comboi on anava el van tractar bé per què els volien per fer experiments mèdics. El van esterilitzar i no va poder tindre fills, però almenys va eixir amb vida d'aquell infern.

Virgili Torró Calatayud, de Fontanars dels Alforins. Va morir a Gusen el 23 d'octubre de 1941.

Vicent Casanova Payà, de Bocairent, va morir a Mauthausen.

Josep Maria Martí Belda en 1975. Va morir a Ontinyent el 26 de gener de 1992. Va estar deportat als camps de concentració de Mauthausen i Dachau.

I d'Ontinyent, i de la Vall d'Albaida?

També. D'Ontinyent en hi hagueren huit, i d'altres poblacions de la Vall d'Albaida, com la Pobla del Duc, Aiello de Malferit, Bocairent, el Ràfol de Salem o Fontanars dels Alforins, també hi hagueren deportats a Mauthausen.

De la Vall, qui va sobreviure i qui va morir?

Joan Bataller, de la Pobla del Duc, va eixir viu; Miquel Belda Belda, d'Aielo de Malferit, viu; Vicent Casanova Payà, de Bocairent, mort (aquest no consta als arxius o hi ha algun error); Bru Cloquell Pallàs, del Ràfol de Salem, mort; Rafael Donat Vidal, d'Ontinyent, mort; Salvador Fayos Gomar, de la Pobla del Duc, viu; Vicent Gandia Reig, d'Ontinyent, viu; Josep Maria Martí Belda, d'Ontinyent, viu; Josep Moll Montparler, d'Aielo de Rugat, mort; Baptista Navarro Gimeno, de Castelló de Rugat, mort; Eusebi Pimentel Perelló, de la Pobla del Duc, però vivia a Ontinyent, viu; Francesc Santamaria Tortosa, d'Ontinyent, mort; Virgili Torró Calatayud, de Fontanars dels Alforins, mort; Vicent Sais Micó, d'Ontinyent, mort; el ja nomenat Gonçal Ureña, i després hi ha un republicà que va morir (Francesc Arqués Aguilés) que no sabem si era de la comarca o no (possiblement del Ràfol de Salem).

“En este recinto, en el mismo lugar donde fue construido bajo el régimen nazi, subsiste el crematorio de Gusen I y Gusen II, los campos anexos más criminales del KZ Mauthausen.

De 1940 a 1945 más de 37.000 patriotas de diferentes nacionalidades fueron incinerados después de haber conocido los más crueles sufrimientos físicos y morales.

Ellos murieron por la independencia de sus países, por la libertad, por la salvación de los hombres.

Que su recuerdo y sus sacrificios perduren para siempre en el pensamiento de los vivos.

Monumento erigido por los supervivientes y las familias de los desaparecidos.

8 de mayo de 1965”

GUSEN. Reconstrucció del camp com era; el memorial “Crematorium KZ Gusen-Mauthausen”; una fotografia de l'època obtinguda del memorial i flors i altres objectes en un crematori veneren als qui van morir a Gusen.

Els familiars, quan van saber que el ser estimat havia mort al camp de concentració de Mauthausen?

Molts d'ells no ho van saber fins als anys de la transició, quan Montserrat Roig va publicar el llibre *Els catalans als camps nazis*, en que recollia els noms de catalans, valencians i de les Illes Balears morts a Mauthausen. Amb anterioritat, en 1969, la llista dels morts havia aparegut ja amb errades en un llibre (*Triangle bleu: les republicains espagnols à Mauthausen, 1940-1945*, de Mariano Constante i Manuel Razola) editat a França perquè la censura no va permetre publicar-lo a l'Estat espanyol.

Quí va ser Aribert Heim?

Se'l anomena també el 'Doctor Muerte' i el 'Carnicero de Mauthausen'. Va torturar i va matar a milers de deportats. Segons es creu, va morir el 1992 a El Cairo (Egipte) i mai va ser jutjat.

Un grup d'ucraïnesos destinats a picapedrers son obligats a fer gimnàstica totalment nus.

Himmler: “L’home ja no descendirà del mico, sinó de les SS. El seu cap serà el Führer, la seua pàtria el Reich i la seu religió la puresa de la sang”.

Heinrich Himmler de visita en Mauthausen. Himmler era el cap de la temuda Gestapo, el gestor dels camps d'extermini i l'ideòleg de la raça ària. En la foto de baix es veu a la dreta un pres transportant una pedra de gran volum.

Es veuen civils junt els deportats. Què són, voluntaris?

No. L'exèrcit nord-americà va voler que els nadius s'implicaren i veieren el què havien fet els nazis perquè quedara constància per a les generacions futures i els van obligar a fer certes tasques de suport.

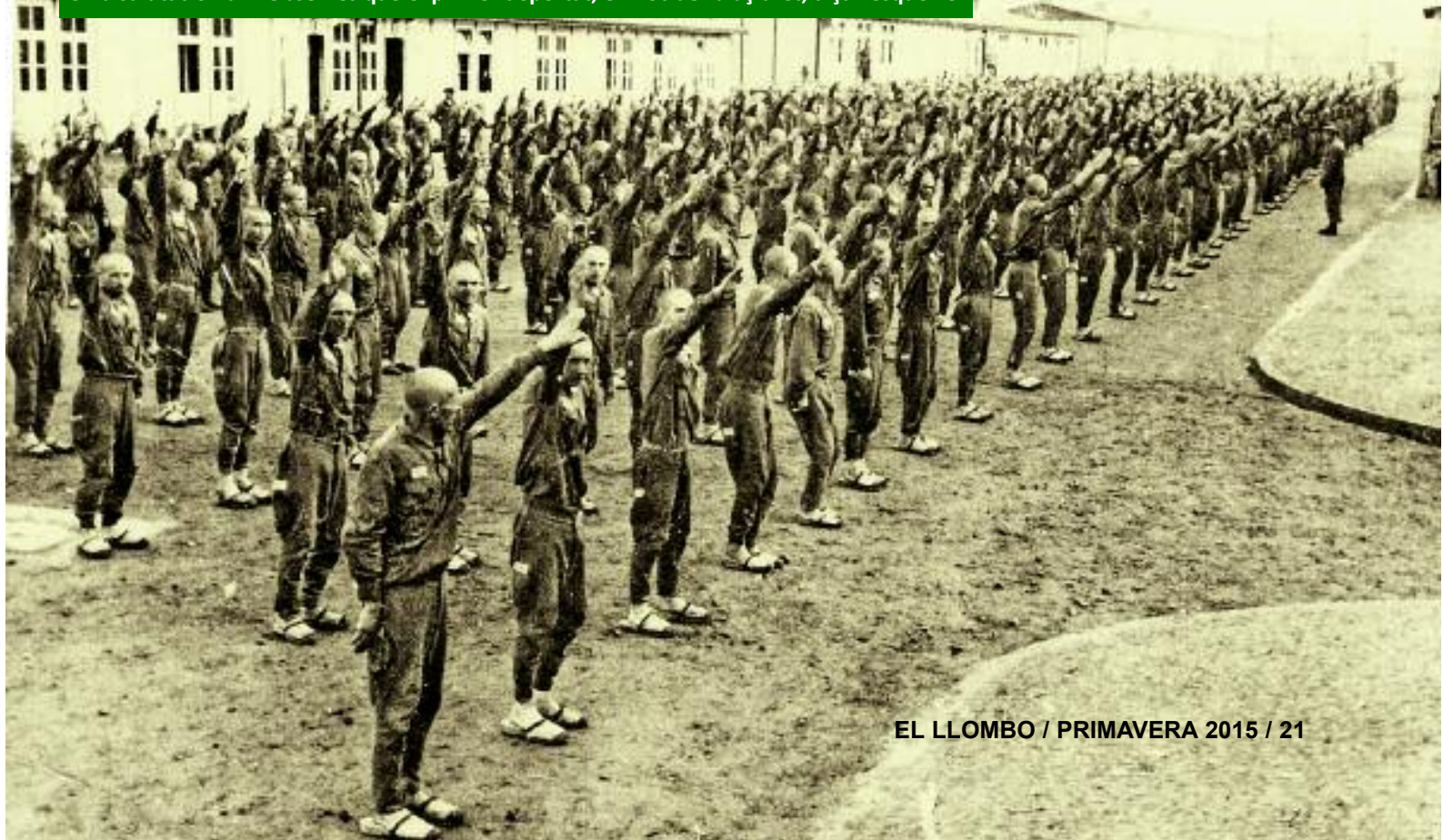
Civils tapant una fosa comuna.

Civils rentant els deportats.

Els deportats són obligats a formar constantment. En la fotografia, a més a més, tenen que fer la salutació nazi. Observes que el primer deportat, en lloc del braç dret, alça l'esquerra.

En les fotos de l'entrada de les tropes alliberadores es veu una pancarta dels republicans saludant-los. Com és possible això?

La pancarta diu: "Los españoles antifascistas saludan a las fuerzas liberadoras". Les fotos de l'alliberament tenen truc. L'entrada fou el 5 de maig; en canvi, les fotografies són del 7 de maig. Van repetir l'entrada per immortalitzar el moment.

L'HORA DE LA LLIBERTAT. Dalt, deportats després de l'alliberament. A la dreta, el grup de republicans espanyols supervivents es fotografien amb la bandera republicana davant l'entrada de Mauthausen amb la pancarta.

Per què Auschwitz fou alliberat el 27 de gener de 1945 i Mauthausen va tindre que esperar fins al 5 de maig?

Per què conforme anaven conquerint territori als alemanys anaven alliberant-los i Mauthausen era el camp de concentració més al sud de tots els camps importants. Les tropes soviètiques, que atacaven per dalt, van alliberar Auschwitz, en canvi, Mauthausen fou alliberat per les tropes nord-americanes.

Hi havia dones a Mauthausen?

Sí. Les SS van alçar un camp de concentració per a dones en setembre de 1944.

Posteriorment, en la retirada de les forces alemanyes, van traslladar dones dels camps de concentració que queien en mans aliades. Abans també n'hi havia a Mauthausen i Gusen, per ser explotades sexualment als bordells dels camps.

El comandant del camp, Franz Ziereis, es fotografia a un mirador de vigilància del pati de cotxeres.

Pati de les cotxeres. La fotografia està feta des d'on Ziereis es va retratar.

Aconseguida la llibertat, on se'n van anar els espanyols?

Van ser els últims a abandonar Mauthausen. Van estar al camp encara diversos mesos perquè no tenien on anar. A Espanya no podien vindre. Finalment, França va decidir acollir-los i van poder abandonar el camp de concentració.

Francesc Boix declarant en el judici de Nuremberg el 28 de gener de 1946.

Van fer presoners als nazis que estaven al camp de concentració?

No. Els nazis havien fugit dies abans que entraren els americans. Havien deixat Mauthausen al càrrec del cos de bombers.

Aleshores, es van escapar?

En part, sí. Però no tots. El comandant en cap de Mauthausen, Franz Ziereis, després d'apressar-lo, es va escapar. Posteriorment, els polonesos el van tornar a atrapar i va resultar ferit de mort.

El comandant del camp, Franz Ziereis, ferit de mort. A l'esquerra, Francesc Boix amb el braçalet de reporter. En la fotografia xicoteta, Ziereis, pintat i despul·lat, penja d'un filat.

Senyalització del poble de Mauthausen

Senyalització del camp de Mauthausen

Què ha fet el govern espanyol?

Res, no ha fet res. Fins el 8 de maig de 2005, el president del govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, no va anar a Mauthausen. Amb anterioritat, ni Adolfo Suárez, ni Leopoldo Calvo-Sotelo, ni Felipe González, ni José María Aznar, es van dignar anar.

Placa d'homenatge al cementeri d'Ontinyent

Qui ha finançat el monument que recorda els republicans espanyols?

A Mauthausen hi ha més d'una trentena de monuments que recorden als que van morir i als que van passar per allí. N'hi ha de totes les nacionalitats. En el cas del monument dels republicans espanyols van tindre que ser ells qui se'l costejaren. Espanya es va desentendre.

Placa ontinyentina al 'kommando' de Gusen

Monument republicà al camp de concentració de Mauthausen

Placa republicana en el 'kommando' de Gusen

Placa republicana al camp de Mauthausen

Hi ha alguna organització que fa que perdure la memòria del què va passar?

Sí, l'Amical de Mauthausen, entitat fundada en la clandestinitat en 1962 i integrada per els supervivents del camp de concentració i, ara, que s'han mort quasi tot, per familiars. La seu central està a Barcelona.

Realització: Associació de Veïns el Llombo
Fotografies actuals de Mauthausen i Gusen: G. Llin

Per saber més

Amb el suport de:

